

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje: Komission tiedonanto: Tekoälyn maanosa -toimintasuunnitelma

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje: Komission tiedonanto: Tekoälyn maanosa -toimintasuunnitelma (E 52/2025 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Lasse Laitinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- Head of GenAI Timo Sorsa, Business Finland Oy
- yhteiskuntasuhteiden johtaja Irina Kupiainen, CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy
- Manager, Relations, Microelectronics and Quantum Jenny Hasu, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- varajohtaja, professori Petri Myllymäki, Suomen tekoälykeskus FCAI
- Päällikkö, EU ja yhteiskuntasuhteet Jussi Mäkinen, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- tietosuojavaltuutetun toimisto
- Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- Keskuskauppakamari

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi tiedonannon Tekoälyn maanosa -toimintasuunnitelmasta 9.4.2025 (KOM(2025) 165 lopullinen). Toimintasuunnitelma on kokonaisvaltainen strateginen suunnitelma siitä, millaisista lähtökohdista ja millaisin keinoin komissio aikoo edistää tekoälyyn liittyvää politiikkaa EU:ssa toimikaudellaan. Toimintasuunnitelmaan liittyy komission puheenjohtajan

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

julistama ns. InvestAI-aloite, jonka tavoitteena on investoida 200 miljardia euroa tekoälyyn kilpailukykykompassin poliittisten prioriteettien mukaisesti.

Tiedonanto on kuvaileva strateginen ohjelma, jonka perusteella komissio tulee antamaan eri ehdotuksensa. Varsinaisiin ehdotuksiin otetaan kantaa, kun komissio on antanut ehdotukset. Tällä valtioneuvoston selvityksellä muodostetaan lisäksi ennakkovaikuttamistavoitteita tekoälyn soveltamisen strategian, tekoälyä tieteessä koskevan strategian sekä pilvipalvelujen ja tekoälyn kehittämisen säädöksen osalta.

Valtioneuvoston kanta

Hallitusohjelman mukaan Suomi on teknologinen edelläkävijä, joka hyödyntää digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuudet täysimääräisesti, ihmiset mukana pitäen.

Suomen näkemyksen mukaan EU:n strateginen kilpailukyky perustuu unionin omien vahvuuksien edelleen kehittämiseksi ja markkinaehtoisille ratkaisuille. (E 8/2025 vp)

Kilpailukykyyn vahvistamiseksi tarvitaan toimia eri toimialojen rohkeaan uudistumiseen. Tämä edellyttää merkittäviä panostuksia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä digitalisaatioon. Suomi korostaa, että EU:n digitaalinen johtajuus, teollisuuden uudistuminen ja teknologisen omavaraisuuden vahvistaminen edellyttävät investointeja erityisesti murrosteknologioihin, kuten tekoälyratkaisut, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia, 6G sekä terveys- ja hyvinvointiteknologiat. Datatalouden edistäminen on keskeistä tuottavuusvaikutuksien kasvattamiseksi. Huomiota tulisi kiinnittää myös kyberturvallisuuteen ja turvalliseen kriittiseen digitaaliseen infrastruktuuriin sekä uuden teknologian mahdollisuuksiin tuottaa tehokkaampia ja parempia julkisia palveluita. (E 8/2025 vp)

Tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä (2028—) koskeviin rahoituskysymyksiin otetaan kantaa osana rahoituskehyksiin liittyvää kannanmuodostusta.

Yleisesti toimintasuunnitelmasta

Suomi pitää hyvänä, että komissio on antanut laaja-alaisen, yhteen kokoavan tiedonannon keskeisistä tekoälyyn liittyvistä suunnitelluista politiikkatoimista. Yleisesti ottaen ehdotetut toimet edistävät tekoälyn tutkimusta, kehitystä ja hyödyntämistä sekä yhteiskunnallisten vaikutusten huomioimista ja riskien hallintaa tekoälyyn liittyen. Suomi pitää tärkeänä toimeenpanna jo päätetyt tekoälyä koskevat politiikkatoimet laadukkaasti ja kasvua tukien. Uusien ehdotusten tulisi olla tarpeeksi tarkkarajaisia ja priorisoituja sekä kokonaisuudessaan että kunkin ehdotuksen osalta. Uusien järjestelyjen ja rakenteiden luomiselle tulisi olla hyvät perusteet. Ne pitäisi myös koordinoita ja sovittaa yhteen tärkeimpien EU-tason lautakuntien ja työryhmien (kuten datainnovaatiolautakunta, tekoälyneuvosto ja Yhteentoimiva Eurooppa - lautakunta) kanssa.

Suomi pitää tärkeänä sitä, että toimenpidesuunnitelmassa esitellyt ratkaisut perustuvat mahdollisimman pitkälle avoimen lähdekoodin malliin.

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

1) Data- ja laskentainfrastruktuurit

Suomi pitää tärkeänä tekoälytutkimuksen tukemista suurteholaskennan avulla. EuroHPC-yhteistyön avulla voidaan merkittävästi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä tekoälyyn ja tieteelliseen laskentaan liittyvässä ja sitä hyödyntävässä tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa. (U 18/2024 vp)

Suomi pitää tärkeänä, että EuroHPC-yhteisyrityksen tekoälypainotteisia supertietokoneita voidaan hyödyntää laaja-alaisesti myös muussa kuin tekoälyyn liittyvässä tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa. EuroHPC-supertietokoneiden tulee olla niin julkisten kuin yksityisten organisaatioiden käytettävissä. Suomi kannattaa sitä, että uusien supertietokoneiden valintakriteereissä, mukaan lukien sijoituspaikan valinta, otetaan huomioon energiatehokkuus ja ympäristöystävällisyys. (U 18/2024 vp)

Suomi pitää keskeisenä parantaa EU:n kyvykkyyskyä tekoälyn kehittämisessä ja hyödyntämisessä, mukaan lukien eurooppalaisia data- ja laskentainfrastruktuurikapasiteetteja. Suomi katsoo, että komission ehdottamat tekoälyn gigatehtaat voisivat edistää tavoitetta kasvattaa Euroopan kilpailukykyä. Suomen tavoitteena on saada yksi komission ehdottamista gigatehtaista edellyttäen, että komission suunnitelmat, elinkeinoelämän kiinnostus ja rahoitus sekä muut edellytykset, kuten sopivat toimintamallit, kehittyvät suotuisasti. Suomi pitää tärkeänä, että tähän liittyvä kiinnostuksen ilmaisu tehdään asetettuun määräaikaan mennessä. Komission valitsema yrityskeskeinen ja pääosin markkinaehtoinen lähestymistapa tekoälyn gigatehtaiden perustamiseksi korostaa tarvetta yritys- ja tarvelähtöiselle valmistelulle laskentakapasiteetin kehittämisessä. Gigatehtaiden ei tulisi olla väline tukea datakeskusinvestointeja, jotka toteutettaisiin muutenkin. Eurooppalaisen hallintamallin tulisi olla selkeä, yhtenäinen ja tarpeeksi yksinkertainen, erityisesti yritysten näkökulmasta.

Suomi katsoo, että tekoälyn gigatehtaiden suunnittelemisessa ja rakentamisessa olisi tunnistettava ja hallittava keskeiset EU:n ulkopuoliset riippuvuudet käytössä olevien teknologioiden ja komponenttien osalta. Tässä yhteydessä olisi kiinnitettävä huomiota myös riittävään varautumiseen, esimerkiksi tuotantoketjujen häiriintymisen näkökulmasta. Suomi tunnistaa aloitteen kytköksen geopolitiittisiin muutoksiin, turvallisuusympäristöön ja tarpeeseen saada lisää eurooppalaisessa päätäntävallassa olevaa laskentakapasiteettia.

2) Data

Suomi pitää tärkeänä komission julkaisemia toimia parantaa datan saatavuutta ja hyödynnettävyyttä tekoälyn kehittämiseen. Suunnitelma tunnistaa Suomellekin tärkeän European Health Data Spacen (EHDS) keskeisenä aloitteena, jonka kautta saatavilla oleva monipuolinen ja laadukas data auttaa parantamaan tekoälyratkaisujen oikeudenmukaisuutta ja tehokkuutta terveydenhuollossa.

Suomi korostaa innovatiivisten tekoälyjärjestelmien kehittämisen kannalta yhtäältä sitä, että nykyistä dataa koskeva sääntelyä yksinkertaistetaan, ja toisaalta sitä, että datan hallinnassa hyödynnetään ja sujuvoitetaan nykyiseen sääntelyyn perustuvia rakenteita, eikä luoda uusia. Erityisesti tämä koskee mahdollista uutta "datalaboratorio"-konseptia. Suomi pitää tärkeänä

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

tavoitetta vähentää yrityksille koituvaa hallinnollista taakkaa, mutta painottaa toteutuksessa yleistä tehostamista niin, ettei myöskään julkiselle hallinnolle aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta hallinnollista taakkaa hallinnon tietovarantojen uudelleenkäyttämisestä. Data-altruismin, eurooppalaisten data-avaruuksien, tekoälyn sääntelyn testiympäristöjen ja Yhteentoimiva Eurooppa -ratkaisujen hyödyntämisestä voitaisiin myös saada tukea tekoälytehtaiden ja datalaboratorioiden toimintaan.

Datan yhteentoimivuutta, hyödynnettävyyttä tekoälyä varten ja datalaboratorio - konseptia käsitellään tarkemmin erillisessä dataunionistrategiassa, ja Suomi ottaa siihen kantaa erikseen.

3) Innovaatiot ja tekoälyn hyödyntäminen strategisilla sektoreilla

Suomi pitää tekoälyratkaisuja, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa sekä 6G-teknologiaa keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa (EJ 2/2025 vp). Suomen lähtökohtana on, että EU:n kilpailuun perustuvien rahoitusohjelmien, kuten tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman, tulee jatkossakin perustua korkeaan toiminnan laatuun, ei kiintiöihin tai aluekriteereihin (E 31/2024 vp).

Tekoälyn soveltamisen strategia

Suomi kannattaa tekoälyn soveltamisen strategian laatimista. Strategian tulisi huomioida vahvasti mahdollisuudet tekoälyn tarveperusteiseen soveltamiseen eri toimialoilla. Eri toimialoilla saadut opit tulee jakaa tehokkaasti muiden toimialojen kanssa. Tämä koskee niin julkista, yksityistä kuin kolmatta sektoria. Strategian tulisi edistää niin tekoälyn laajamittaista käyttöönottoa elinkeinoelämässä ja julkisella sektorilla kuin sen hyödyntämistä Euroopan globaalin kilpailukyvyn parantamiseksi. On tärkeää, että tehostamisen ja säästöjen hakemisen lisäksi tekoälyä käytetään liiketoiminnan uudistamiseen kasvun ja kilpailukyvyn luomiseen sekä julkisten palveluiden laadun parantamiseen.

Suomi tukee toimiala- ja sovellusaluekohtaisten tekoälymallien ja -ratkaisujen yhteiskehittämistä siten, että EU:n yritykset ja muut organisaatiot voivat osaltaan hyödyntää niitä omassa toiminnassaan.

Suomi tukee sellaisten tekoälyverkostojen edistämistä, jotka hyödyttävät tarvelähtöisesti yritysten ja muiden organisaatioiden toiminnan kehittämistä ja tekoälyn hyödyntämistä yhteiskunnallisesti kestäväällä ja globaalia kilpailukykyä edistävällä tavalla.

Dataan ja tekoölyyn liittyviä politiikkatoimia tulee kehittää rinnakkaisesti ja kokonaisvaltaisesti yhtenäisen etenemissuunnitelman mukaisesti, sovittaen yhteen erityisesti dataunionistrategian ja tekoälyn soveltamisen strategian.

Tekoälyä tieteessä koskeva strategia

Suomi kannattaa tekoälyä tieteessä koskevan strategian laatimista. On tärkeää, että strategiassa edistetään alan tutkimus- ja innovaatiotoimintaa Euroopassa. Komission ehdottamassa

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

eurooppalaisen tekoälyn tutkimusneuvoston aloitteessa tulisi hyödyntää mahdollisimman paljon olemassa olevia instrumentteja ja rakenteita.

Pilvipalvelujen ja tekoälyn kehittämisen säädös

Tekoäly on nopeasti kehittyvä ja muuttuva ryhmä teknologioita, jota olisi tarkasteltava kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti, eikä EU:n strategisen lähestymistavan tulisi painottaa liikaa tiettyä yksittäistä tekoälyteknologiaa. Kun arvioidaan, mitä politiikkatoimia tulee toteuttaa tekoälyn kehittämisen ja laskentakapasiteetin osalta, on tärkeää saada riittävä tietopohja myös yritysten ja julkisen sektorin sekä niiden tarpeiden näkökulmasta. Laskenta- ja datakeskuskapasiteettiin kohdistuvien toimien osalta on huomioitava kysyntä ja markkinoilla olevat vaihtoehdot. Keskeisiä ovat toimet, jotka kohdistuvat ohjelmistojen ja korkean lisäarvon palveluiden syntyyn, kehittämiseen ja skaalaamiseen.

Suomi korostaa, että pilvipalveluiden ja tekoälyn kehittämisessä riittävä datakeskuskapasiteetti on vain yksi elementti. EU:n olisi edistettävä myös ohjelmistojen ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä niin, että saatavilla olisi toimivia, tehokkaita ja kilpailukykyisiä ratkaisuja. Lisäksi on huolehdittava siitä, etteivät datakeskuskapasiteetin rakentamisesta syntyvät hyödyt valu pääosin EU:n ulkopuolisille toimijoille.

Suomi katsoo, että pilvipalveluiden ja tekoälyn kehittämistä koskevan aloitteen valmistelussa tulisi varmistaa, että se sovitetaan yhteen asiaan liittyvän lainsäädännön ja siihen valmisteilla olevien muutosten, erityisesti hankintalainsäädännön, kanssa ja että se ei aiheuta tarpeetonta hallinnollista taakkaa, huomioiden erityisesti komission tavoitteet taakan vähentämisestä. Valmistelussa tulisi huomioida mahdollisuudet käyttää erilaisia lainsäädännöllisiä ja muita kuin lainsäädännöllisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Sisämarkkinoiden yhtenäisyyttä tulisi edistää.

Suomi pitää tärkeänä kolmasmaakumppanuuksien, mukaan lukien kauppasopimusten, roolin arviointia pilvikapasiteetin rakentamisessa ja riippuvuuksien vähentämisessä.

Korkean turvallisuustason pilvikapasiteetin osalta Suomi katsoo, että aloitteen valmistelussa on selkeästi tunnistettava, missä määrin EU:ssa on sellaista kysyntää korkean turvallisuustason pilvikapasiteetille, johon nykyiset markkinat eivät pysty vastaamaan. Vain näin voidaan varmistaa, että ehdotetut toimenpiteet ovat oikeasuhtaisia ja tehokkaita.

Suomi korostaa, että aloitteen vaikutusten ja kilpailukyvyn väliseen tasapainoon olisi kiinnitettävä huomiota. Suomi pitää lähtökohtana sitä, että pilvipalveluiden asiakkuudet ja kapasiteetin rakentaminen määrittyvät aina mahdollisimman markkinaehtoisesti. Vain tällä tavalla voidaan varmistaa resurssien tehokas käyttö. Aloitteen valmistelussa on tarkasteltava sen vaikutuksia julkiseen talouteen ja julkisen hallinnon mahdollisuuksiin hyödyntää kustannustehokkaimpia markkinaehtoisia ratkaisuja.

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

4) Osaaminen

Suomi pitää hyvänä jo viime vuosina syntyneitä EU-tason ratkaisuja osaajapulaan vastaamiseksi. Uusia, rakenteita koulutustarjonnan kehittämiseksi ja tarjoamiseksi tulisi harkita tarveperusteisesti. Osaamiseen kehittämiseen keskittyvien rakenteiden tulisi olla kestäväällä pohjalla toimivia mutta tarpeiden mukaan ketteriä, ja niiden olemassaolon tulisi nojata riittäviin vaikutusarvioihin.

Suomi pitää tärkeänä, että kansainvälisessä yhteistyössä syntyvä koulutustarjonta perustuu laatuvarmistettujen kansallisten koulutustoimijoiden omista strategisista painopisteistä nouseviin, työelämän tarpeisiin vastaaviin koulutusohjelmiin. Suomen lähtökohtana on ollut, että tutkinnon tulee jatkossakin kuulua aina jonkun jäsenmaan kansalliseen koulutusjärjestelmään.

Suomi korostaa, että EU-tason toimenpiteet on tärkeää suunnitella siten, että ne ovat kustannustehokkaita, eivät lisää hallinnollista taakkaa, huomioivat jäsenmaiden erilaiset koulutusjärjestelmät sekä työvoimapolitiittiset painotukset ja hyödyntävät mahdollisimman paljon olemassa olevia rakenteita. Unionin sekä jäsenmaiden keskinäistä toimivallan jakoa on kunnioitettava. Suomi ottaa kantaa ehdotuksiin, kun ne annetaan.

5) Sääntelyn noudattamisen edistäminen ja yksinkertaistaminen

Suomi tukee komission tavoitteita yksinkertaistaa sääntelyä sekä vähentää sääntelytaakkaa ja hallinnollista taakkaa. Sääntelyn täytyy olla oikeasuhteista, vakaata, johdonmukaista ja teknologianeutraalia. Työn tulisi olla systemaattista, pitkäjänteistä ja läpinäkyvää. Kilpailukyvyn näkökulmasta on myös keskeistä, että EU-sääntely tukee yritysten ennustettavaa ja vakaata toimintaympäristöä. Komission tulee arvioida uuden lainsäädännön tarve ja säädösehdotustensa vaikutukset. Suomi korostaa tarvetta varmistaa sääntelyssä sisäisten ja ulkoisten politiikkaratkaisujen johdonmukaisuus, näin tuetaan myös EU:n houkuttelevuutta yhteistyökumppanina ja investointikohteena. (E 8/2025 vp)

Investoinnit tekoölyyn ovat tärkeitä, koska ne voivat merkittävästi lisätä työn tuottavuutta ja talouskasvua. Tämän vuoksi on myös tärkeää, että tekoölyn käyttöönottoa ja hyödyntämistä ei haitata liiallisella sääntelyllä ja sen mukanaan tuomalla hallinnollisella taakalla.

Mahdollisessa uudessa sääntelyssä ja nykyisen sääntelyn toimeenpanossa tulee huomioida digitaalisuuden mahdollisuudet sääntelyn toimeenpanossa ja toteutuksessa sekä tästä seuraavat taloudellisen kasvun mahdollisuudet ja muut hyödyt.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta ja arvioinnin lähtökohdat

Tekoölyn maanosa -toimintasuunnitelma on kokonaisvaltainen suunnitelma siitä, miten komissio aikoo edistää tekoölyyn liittyvää politiikkaa toimikaudellaan. Kyseessä on kuvaileva strateginen ohjelma, joka toimii perustana komission tuleville ehdotuksille. Myös asian kansallisessa

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

käsittelyssä on tässä vaiheessa kyse ennakkovaikuttamistavoitteiden asettamisesta tuleviin ehdotuksiin.

Talousvaliokunta pitää valtioneuvoston tavoin hyvänä, että komissio on antanut laaja-alaisen, yhteen kokoavan tiedonannon keskeisistä tekoälyyn liittyvistä suunnitelluista politiikkatoimista. EU:n toimintasuunnitelman tarve on ilmeinen. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan vain 13,5 prosenttia eurooppalaisista yrityksistä käyttää tekoälyä ja alle kolmannes data-analytiikkaa. Euroopan haasteena on erityisesti digitaalisten investointien ja digitaalisten palvelujen kysynnän alhainen taso.

Valiokunta kiinnittää samalla huomiota siihen, että monet tiedonannossa tarkastellut aiheet kytkeytyvät myös muihin komission strategioihin ja ehdotuksiin: talousvaliokunta käsittelee parhaillaan myös esimerkiksi EU:n kvanttistrategiaa (E 75/2025 vp) ja EuroHPC-asetusta (U 42/2025 vp). Nyt tarkasteltavat ehdotukset kytkeytyvät monilta osin myös rahoituskysymyksiin, joita käsitellään osana rahoituskehyksiin liittyvää kannanmuodostusta (E 73/2025 vp). Samalla tekoälyn hyödyntämisen kannalta olennaisia ovat innovaatioiden kaupallistamiseen, pääomamarkkinoiden edistämiseen ja sääntelyn yksinkertaistamiseen liittyvät kysymykset, jotka kytkeytyvät samoin vastikään julkaistuihin EU:n start up- ja scaleup -strategiaan (E 57/2025 vp) ja sisämarkkinastrategiaan (E 53/2025 vp).

Data- ja laskentainfrastruktuuri — tekoälyn gigatehtaat

Komission suunnitelman lähtökohtana on infrastruktuurin ja erityisesti laskentatehon keskeisyys tekoälyn kehittämisen koko elinkaareissa, niin mallin koulutuksessa, hienosäädössä, testauksessa kuin käytössäkin. Yksi osa tätä on tekoälytehdas-hanke, jolla jatketaan EuroHPC-yhteisyrityksen supertietokoneiden vahvistamista. Suomessa Kajaanissa toimiva LUMI-tekoälytehdas on yksi näistä ja samalla yksi EU:n ensimmäisistä tekoälytehtaista. Talousvaliokunta tarkastelee aihetta tarkemmin EU:n kvanttistrategian ja EuroHPC-asetusehdotuksen käsittelyn yhteydessä.

Toinen tiedonannossa tarkasteltava kokonaisuus ovat niin sanotut tekoälyn gigatehtaat. Näillä tarkoitetaan suuria, monimutkaisten tekoälymallien kouluttamiseksi tarvittavia laitoksia. Investoinnit toteutettaisiin julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä käyttäen unionin ja jäsenvaltioiden suoria avustuksia ja rahoitusinstrumentteja. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että hankkeiden on tarkoitus olla yritysälähtöisiä projekteja, joissa suurin osa rahoituksesta tulisi yrityksiltä ja julkisella rahalla olisi vivuttava vaikutus. Hankkeiden tulee perustua markkinalähtöisiin ratkaisuihin, ja keskeistä on vastata EU:n kilpailukykyyn ja yritysten tarpeisiin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tekoälyn kehittämisen ja hyödyntämisen ulottamiseen pk-yrityksiin. Tällä hetkellä huolenaiheena on erityisesti yksityinen investointivaje.

Gigatehtaita koskevaan, 26.6.2025 sulkeutuneeseen komission aiehakuun on tullut yhteensä 76 hakemusta, joista neljä Suomesta. Tällaisen laskentakeskuksen hallinnasta voidaan arvioida olevan isäntämaalle useita suoria hyötyjä muun muassa EU-rahoituksen ja eri osapuolten yhteistyön kautta sekä epäsuoria, esimerkiksi kansallisen osaamisen lisääntymiseen, maineeseen ja investointeihin liittyviä hyötyjä. Tekoälytehtaat ovat keskeisiä mahdollistavia tekijöitä korkeatasoisen tutkimus- ja teknologiaekosysteemin luomisessa, ja niiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus on merkittävä.

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

Innovaatiot, strategiset sektorit ja osaaminen

Vaikka laskentakapasiteetti luo perustan digitalisaatiolle ja datataloudelle ja sen merkitys erityisesti tekoälyn kehittämisessä on ratkaisevan tärkeä, talousvaliokunta kiinnittää osin myös kriittistä huomiota siihen, että sekä tiedonannon päähuomio että tuleva, mahdollisesti jopa 20 miljardin rahoitus, kohdistuu keskeisesti juuri data- ja laskentainfrastruktuuriin. Talousvaliokunta pitää valitettavana, että erityisesti tiedonannon 3. osa-alue, innovaatiot ja tekoälyn hyödyntäminen strategisilla sektoreilla, saa vähemmän huomiota ja siihen suunnattu rahoitus vaikuttaa pieneltä suhteessa siihen, että kilpailukykyhyödyt syntyvät kuitenkin ensi sijassa tätä kautta.

Talousvaliokunta pitää keskeisenä asiantuntijakuulemisessa korostunutta näkökulmaa siitä, ettei tekoäly merkitse vain suuria kielimalleja ja generatiivista tekoälyä. Suomen näkökulmasta on olennaista huomioida tekoälyteknologioiden laaja kirjo, mukaan lukien erilaiset koneoppimisen menetelmät ja sulautettu ja hajautettu tekoäly. Nämä ovat keskeisiä kehitysalueita, joilla on merkitystä mm. autonomisten järjestelmien, energiatehokkuuden ja myös yksityisyydensuojan kannalta. Hajautettu ja sulautettu tekoäly ovat tärkeitä teknologioita myös kaksikäyttö- ja puolustusteollisuudessa. Talousvaliokunta pitää tärkeänä varmistaa, että EU:n politiikkatoimet, kuten esimerkiksi rahoitusinstrumentit- ja haut, huomioivat nykyistä paremmin myös sulautetun ja hajautetun tekoälyn kaltaisia teknologioita.

Talousvaliokunta korostaa myös, että EU:n kannalta ratkaiseva kysymys on datan omistajuus ja hyödyntäminen EU:n alueella. Tekoäly rinnastetaan usein amerikkalaisten big tech -yritysten tarjoamiin palveluihin, jotka on rakennettu internetissä olevia data-aineistoja käyttäen. Näitä olennaisempaa voi olla jatkossa eri sektoreille tarvittavien räätälöityjen, kyseisen sektorin dataan perustuvien tekoälyjärjestelmien kehittäminen. Keskeistä on, kykeneekö Eurooppa rakentamaan tällaisiin datoihin perustuvat tekoälyratkaisut, vai luovutammeko datan ja ostamme niiden pohjalta rakennetut tekoälyratkaisut palveluna EU:n ulkopuolelta. Datajoukkojen luovuttaminen Euroopan ulkopuolelle ja riippuvuus ei-eurooppalaisista palveluista on myös merkittävä turvallisuuskysymys. Suomen kannassa on tunnistettu tarve saada lisää eurooppalaisessa päätäntävallassa olevaa laskentakapasiteettia. Sama tarve koskee myös laskennan raaka-aineena olevaa dataa.

Edellä mainittuun liittyen talousvaliokunta pitää tärkeänä vahvistaa eurooppalaisten ohjelmistojen ja algoritmisten järjestelmien kehittämistä. Niin sanottu EuroStack-aloite tavoittelee EU:n omavaraisuutta kaikilla digitaalisten palvelujen tasoilla. Suvereniteetti pilvipalveluiden ja tekoälyohjelmistojen osalta on kasvu- ja elinkeinopoliittisesti välttämätöntä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on korostunut myös tekoälyn huippuosaajien saatavuuden turvaamisen merkitys sekä koulutuksen että houkuttelevan toimintaympäristön kautta. Suoran tekoälyosaamisen lisäksi koulutuksessa tulisi huomioida tekoälyn aikaansaamat, jo käynnissä olevat muutokset yritysten tarvitsemissa osaajaprofiileissa. Tekoälyosaaminen on olennaista Euroopan kilpailukyvyille, mutta samalla sillä on yhteiskunnallisesti laajempi geopolitiikkaan, turvallisuuteen ja demokratiaan kytkeytyvä merkitys. Tekoälyyn liittyvät osaamistarpeet ovat horisontaalisia ja sektorirajat ylittäviä.

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

Sääntelyn noudattaminen ja yksinkertaistaminen

Tiedonannossa on tunnistettu kaksi päätoimea sääntelyn noudattamisen edistämiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Ensinnäkin komissio on käynnistämässä tekoälyasetuksen palvelupisteen (AI Act Service Desk), joka toimii keskitettynä ja käyttäjien tarpeisiin vastaavana neuvontapisteenä. Toiseksi tarkoituksena on tunnistaa keinot, joiden avulla tekoälyasetuksen toimeenpano voi tapahtua sujuvasti ja yksinkertaisesti erityisesti pienemmille yrityksille.

Talousvaliokunta pitää komission tavoitteita kannatettavana ja kiinnittää lisäksi erityistä huomiota ajankohtaiseen ns. digitaalipaketin valmisteluun: komission tarkoituksena on esitellä digitaalisen yksinkertaistamisen agenda tuleville vuosille ja ehdottaa niin sanottua digitaalista omnibus-asetusta. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että ehdotus johtaa tosiasialliseen sääntelyn selkeyttämiseen ja päällekkäisyyksien poistamiseen. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota erityisesti tarpeeseen yksinkertaistaa kohdennetuin muutoksin tekoälyasetusta, data-asetusta sekä yleistä tietosuojasetusta ja varmistaa EU-sääntelyn tulkinnan yhtenäisyys.

Talousvaliokunta tukee valtioneuvoston tavoin komission tavoitteita yksinkertaistaa sääntelyä ja vähentää sääntelytaakkaa ja hallinnollista taakkaa. Samoin valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan tarpeesta varmistaa sääntelyn johdonmukaisuus, ennakoitavuus ja teknologianeutraalius.

Tekoälyn hyödyntämiselle keskeistä on luoda Eurooppaan mahdollistava, ennustettava ja globaalisti kilpailukykyinen sääntely-ympäristö. Olemassa olevaa ja tulevaa sääntelyä on tarkasteltava kriittisesti. Samoin kuin uuden sääntelyn luominen myös sääntelyn yksinkertaistaminen tulee toteuttaa tasapainoisella ja vaikutusarviointeihin perustuvalla tavalla. Uusien sääntelyehdotusten sijaan pääpainon tulee olla olemassa olevan sääntelyn yksinkertaistamisessa sekä yhtenäisessä ja tarkoituksenmukaisessa toimeenpanossa. Samalla on keskeistä turvata perusoikeuksien toteutuminen ja sääntely-ympäristön ennakoitavuus sekä kuluttajien että yritysten kannalta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto TaVL 35/2025 vp

Helsingissä 14.10.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Kaisa Garedeu ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen